

Η πατρίδα της αριστεράς

ΚΩΣΤΑΣ ΒΕΡΓΟΠΟΥΛΟΣ,

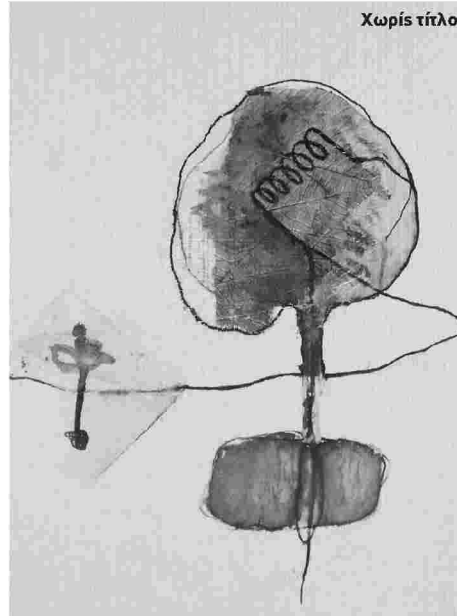
Η ανάρμοστη σχέση: Ελλάδα-Ευρώπη,
εκδόσεις Πατάκη, σελ. 237

» **Ο Κώστας Βεργόπουλος** είναι μια εμβληματική μορφή της γενιάς του μα και της ελληνικής διανόησης γενικότερα. Ανήκει στους αμετανόητους, όπως επιγράφεται αυτοβιογραφικό του βιβλίο, κι ασφαλώς, για όσους γνωρίζουν τα πράγματα της ευρωπαϊκής αριστεράς (την απαξίωση για τους μετανιωμένους του '68, τους εύκαμπτους), να είναι κανείς αμετανόητος αποτελεί μείζονα τίτλο τιμής για έναν ακαδημαϊκό διανοούμενο. Στην ειδημοσύνη του οφείλουμε τη ρηθικέλευθη μελέτη για το Α-

ΤΟΥ ΓΙΩΡΓΟΥ ΜΕΡΤΙΚΑ

γοτικό ζήτημα στην Ελλάδα, τομή στη διεθνή βιβλιογραφία για τη σύλληψη του ελληνικού καπιταλισμού, και όχι μόνον, μελέτη που ακόμη και σήμερα είναι αξεπέραστη αναφορά και αφετηρία για την έρευνα. Από το 1975 όταν πρωτοεκδόθηκε, σε συνδυασμό με τον *Δύσμορφο καπιταλισμό*, μια θεωρητική μελέτη επικεντρωμένη στη γαιοπρόσοδο, ο Βεργόπουλος συνεχίζει ανελλιπώς τις παρεμβάσεις του, τόσο με κοινωνιολογικές-οικονομολογικές μελέτες όσο και με επιφυλλίδες στον ημερήσιο τύπο.

Καρπός της μαχητικής παρουσίας του είναι η *Ανάρμοστη σχέση Ελλάδας-Ευρώπης*, μια σχέση που δεν παραβιάζει απλώς τους κανόνες τυπικής συμπεριφοράς μεταξύ των μερών μιας ολόκληρης αλλά αποσυνθέτει τόσο το επιμέρους, την Ελλάδα, όσο και το όλον, το ευρωπαϊκό οικοδόμημα. Ο Βεργόπουλος έχει ως αφετηρία του την κρίση όπως εκδηλώθηκε στη συνάφεια της παγκοσμιοποίησης και ίδιες θεραπείες εφαρμόζονται στο πλαίσιο του διεθνούς ανταγωνισμού για οικονομική ισχύ και κατ' επέκταση πολιτική και ισχύση. Ανατρέχοντας σε ανάλογες οικονομικές κρίσεις, όπως εκείνη του 1930, καταδεικνύει ότι ο ανταγωνισμός μέσω υφειστικών πολιτικών που ακολουθούνται στην Ευρώπη είναι εξ ίσου επικίνδυνος με τον ανταγωνισμό των νομισματικών υποτιμήσεων τις οποίες χρησιμοποίησαν τα κράτη στον μεσοπόλεμο. «Στις σημερινές συνθήκες», γράφει, «δεν υπάρχουν πλέον κυρίαρχα κράτη, και το αποκαλούμενο δημόσιο χρέος δεν εμπεριέχει τίποτα το κυρίαρχο, καθώς αντιμετωπίζεται από τις αγορές και τους αξιολογικούς όικους ως ιδιωτικό». Η Ευρώπη, έχοντας διαγράψει κάθε έννοια κυριαρχίας εθνικής και ευρωπαϊκής, καθίσταται έτσι ένας αναξιώπιτος εταίρος, εφόσον οι μόνες πολιτικές που εφαρμόζονται για την αντιμετώπιση του χρέους είναι οι πολιτικές λιτότητας. αυτές μεταφέρουν το δημόσιο χρέος στις πλάτες της εργατικής δύναμης, σε συμφωνία με τις ε-

Χωρίς τίτλο

πιταγές του χρηματιστικού κεφαλαίου.

Η διέξοδος την οποία ο ίδιος θεωρεί δυνατή είναι η εφαρμογή όσων αναπτυξιακών πολιτικών θα εξασφάλιζαν την επέκταση της παραγωγής, αλλά όχι με βάση την περικοπή στοιχείων του εργασιακού κόστους. Οι εκάστοτε πολιτικές λιτότητας «συρρικνώνουν τις αγορές και διογκώνουν το κόστος παραγωγής ανά μονάδα προϊόντος, με αποτέλεσμα το προϊόν να γίνεται όλο και λιγότερο ανταγωνιστικό», περιορίζοντας συγχρόνως τη ζήτηση. Παρ' ότι η οπτική γωνία του Βεργόπουλου δεν υπερβαίνει τις κενύσιανές πολιτικές για την αντιμετώπιση της κρίσης (ποιος άλλωστε το κάνει); έχει το πλεονέκτημα να εντοπίζει τους πρωταίτιους και τις συνδέει με τους πολιτικών τους. Σε αντίθεση με ανάλογες τοποθετήσεις, στις οποίες ο υπαίτιος αναζητείται γενικά κι αόριστα σε κάποιες δομές και σε μεταμοντέρνα πολυσθενή υποκείμενα, είτε πρόκειται για την Ελλάδα είτε για την παγκοσμιοποίηση, ο Βεργόπουλος υποδεικνύει με σαφήνεια και αναλυτικά τόσο τον ηγεμονικό πολιτικό ρόλο της Γερμανίας στην αδιέξοδη ευρωπαϊκή κρίση όσο και τις ανίκανες ιθύνουσες τάξεις του ελληνικού κοινωνικού σχηματισμού. Η Γερμανία, γράφει, «περισφίγγει, εφευρίσκει προσκόμματα, διακόπτει τη χρηματοδότηση, τα δάνεια, τις επενδύσεις, τις χρηματοπιστωτικές ροές προς τους υπερχρεωμένους εταίρους της και επιβάλλει προγράμματα συρρίκνωσης των οικονομικών και των αγορών τους, με πρόσχημα την οικονομική 'εξυγίανση' και την 'ηθική εξιλύωση'... Σε αντίθεση με την αγγλοσαξονική επιλογή του παρελθόντος, που εξασφάλιζε διαρκή επέκταση και δυναμισμό των αγορών, η σημερινή αποκλειστική προσήλωση της Γερμα-

νίας στο στοιχείο του εργασιακού κόστους [οδηγεί] στην καθίζηση της οικονομίας και των αγορών, τόσο των εταίρων όσο τελικά και της δικής της».

Η ιδεολογική εμμονή στον οικονομικό νεοφιλελευθερισμό και η ενοχοποίηση των υπεξούσιων για τα αδιέξοδα των κυρίαρχων τάξεων είναι το αμέσως επόμενο, και ενδεχομένως το πιο κρίσιμο συστατικό (κρίσιμο υπό την έννοια ότι με ποικίλους τρόπους η ιδεολογία της άρχουσας τάξης διαχέεται και ενδοβάλλεται από τους υπεξούσιους με αποτέλεσμα την παθητικότητα και την αποδοχή των στρατηγικών του οικονομικού νεοφιλελευθερισμού) της ανάλυσης του Βεργόπουλου: Με βάση την ανάλυσή του για τις υφειστικές οικονομικές πολιτικές λιτότητας, προβαίνει σε μια κριτική της νεοπροτεσταντικής εκδοχής περί ενοχής και αμαρτίας των καταναλωτικών και αντιπαραγωγικών χωρών του νότου, επισημαίνοντας τον ρόλο της Γερμανίας στη σημερινή παγκόσμια κρίση: αρνούμενη να ανακυκλώνει τα πλεονάσματά της, εξελίσσεται σε πατρίδα κατακράτησης όσων χρηματικών εισοδημάτων δεν βασίζονται στην παραγωγή αλλά στον κύκλο του χρήματος, στον δανεισμό. Από την άλλη πλευρά, στην Ελλάδα η κρίση που ξέσπασε δεν είναι μια κρίση υπερκαταναλωτισμού των λαϊκών τάξεων αλλά κρίση υπερσυσσώρευσης που οφείλεται στις πολιτικές των ιθύνουσων τάξεων. Σύμφωνα πάντοτε με το αποδεικτικό υλικό που κομίζει ο Βεργόπουλος, στη χώρα μας το δημόσιο δεν υπερχρεώθηκε «για να τροφοδοτεί κάποια υποθετική λαϊκή κατανάλωση, αλλά κυρίως για να αφίνει ακέραια και αλώβητα τα υπερκέρδη του ιδιωτικού τομέα».

Εάν έτσι έχουν τα πράγματα, το ζήτημα της ηγεμονίας στη σφαίρα των ιδεών προέχει, όχι μόνον για λόγους μιας συγκυριακής απενοχοποίησης, μα και για λόγους προοπτικής της ίδιας της ελληνικής κοινωνίας. Όταν η κοινωνία καταρρακώνεται ιδεολογικά, όταν δυσπιστεί για όλα και δεν πιστεύει σε καμιά ιδεολογία, τότε είναι έτοιμη για κάθε θυσία που θα της επιβληθεί στο όνομα της δίκαιης αλλά σωτήριας τιμωρίας. Τότε, οι μάζες είναι έτοιμες να παραδοθούν στον πιο απίθανο ψευδοσωτήρα. Η γενιά των νεολαίων του Δεκέμβρη, στην οποία αναφέρεται μ' αγάπη ο Κώστας Βεργόπουλος, μας προειδοποίησε με τον τρόπο της για όλα τούτα, κι όμως δεν εισακούστηκε. Σήμερα το μέλλον της, το μέλλον όσων θ' αναλάβουν αυτόν τον τόπο, είναι δυσόλογο. Το νουάρ μυθιστόρημα, το οποίο ο ίδιος βλέπει να εκτυλίσσεται, βρίσκει προς το παρόν την εκτόνωσή του στην απόγνωση και σε παραδοσιακές πολιτικές μετανάστευσης, επιβεβαιώνοντας το σύνθημα που σφράγισε κείνες τις μέρες του Δεκέμβρη: Πατρίδα μας είναι ο τόπος που μισόσαμε.